

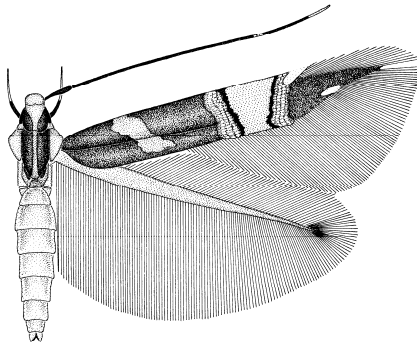
FRANJE

Jaargang 19 (37)

februari 2016

ISSN: 1388-4409

**Mededelingen uit de Secties “Snellen” en “Ter Haar” van de Nederlandse
Entomologische Vereniging**

Colofon

Franje is het gezamenlijke contactorgaan van de secties “Snellen” en “Ter Haar” van de Nederlandse Entomologische Vereniging en verschijnt twee maal per jaar.

Logo: *Cosmopterix zieglerella* door Sjaak Koster

Redactie: Maurice Jansen.

Redactieadres: Maurice Jansen, Appelgaard 9, 4033 JA Lienden. Tel: 0344-603758 (privé), 06-46318831 (werk); e-mail: m.g.m.jansen@nvwa.nl (werk); mgmjansen@gmail.com (privé)

Bestuur sectie Snellen:

E-mail: snellen@nev.nl

voorzitter: Tymo Muus, Hogewal 137, 8331 WP Steenwijk 06-20358505.

secretaris: Camiel Doorenweerd, Zonneveldstraat 10A, 2311 RV Leiden

penningmeester: Remco Vos, Minstreelpad 79, 3766 BS Soest

lid: Violet Middelman, Minstreelpad 79, 3766 BS Soest. Tel: 06-11268833

Bestuur sectie Ter Haar:

voorzitter: Siep Sinnema, Sparjeburd 29, 8409 CK Hemrik, tel: 0516-471222; e-mail: s.g.sinnema@online.nl

secretaris: Hans Groenewoud, Hatertseweg 620, 6535 ZZ Nijmegen, tel: 024-3541725; e-mail: groenewoud.en.devissier@gmail.com

penningmeester: Henk Stuurman, Het Dolomiet 15, 8255 BR Swifterbant, e-mail: henkstuurman@ziggo.nl.

lid: Sandra Lamberts, Bergstraat 39, 1931 EN Egmond aan zee; tel: 06-57104851; e-mail: aam.lamberts@gmail.com

lid: Gerrit Tuinstra, De Twee Gebroeders 214, 9207 CB Drachten. Tel. 0512-518246; e-mail: g.tuinstra14@gmail.com

Lidmaatschap voor leden van Snellen: € 9,- per jaar, bij voorkeur te voldoen op banknummer (IBAN) NL85 INGB 0006 6797 53 t.n.v. Sectie Snellen in Soest. Dit onder vermelding van ‘Contributie Snellen’ en het jaartal.

Foreign members can pay their yearly subscription of € 9,00 at the international banking account number (IBAN) NL85 INGB 0006 6797 53 t.n.v. Sectie Snellen in Soest (BIC code INGBNL2A).

Lidmaatschap voor leden van Ter Haar: € 12,- per jaar,

IBAN-nummer: NL 36 INGB 0004 3165 51 t.n.v. sectie Ter Haar, Swifterbant.

Website NEV: www.nev.nl.

Website Snellen: www.sectiesnellen.nl

Website Ter Haar: www.sectieterhaar.com

INHOUD

Camiel Dooreweerd

Verslag bijeenkomst Sectie Snellen op 10 oktober 2015 te Schoonrewoerd..... 4

Koen van Dijken: een schijnbaar nieuwe *Phyllonorycter* voor Nederland 7

Paul van Wonderen: paringsgedrag van *Cosmopterix zieglerella*..... 8

John van Roosmalen: faunistische mededelingen Noordhollands Duinreservaat..... 8

Gerrit Tuinstra: interessante micro's in 2015 11

Trees Kaizer: Interessante vangst tijdens nachtvlinderavond 14

Hans Huisman: micro's van de afgelopen jaren en een mogelijke nieuwe soort voor ons land 14

Remco Vos: Financieel jaaroverzicht 2015 en begroting kalenderjaar 2016 18

Hans Groenewoud

Verslag bijeenkomst Sectie Ter Haar op 2015 te Schoonrewoerd..... 20

Hans Groenewoud: presentatie Ties Huigens over bijzondere waarnemingen van het afgelopen jaar en de nieuwe tool van de werkgroep Vlinderfaunistiek 21

Joke Stuurman: vervolg kweek purperbeer (*Rhyparia purpurata*) en *Hadena* sp. 23

Ab Goutbeek: boek over het "Eikenhakhout langs de Vecht" 23

Lothar Rutten: *Acronicta strigosa*, moerasbos-uil, in Riethoven 23

Maurice Franssen: intimiteiten met *Mesapamea*'s..... 24

Gerrit Tuinstra: interessante macro's in 2015..... 25

Harry Groenink: een aantal bijzondere macro's 26

Siep Sinnema: Bijzondere waarnemingen in Friesland en opvallend gedrag van *Papilio zalmoxis*..... 27

Henk Stuurman: Financieel jaaroverzicht 2015 en begroting kalenderjaar 2016 28

Programma volgende bijeenkomst sectie Snellen 29

Programma volgende bijeenkomst sectie Ter Haar 30

Verslag bijeenkomst Sectie Snellen op 10 oktober 2015 te Schoonrewoerd.

Camiel Doorenweerd

Aanwezig zijn 33 personen: Ben van As, Anton Cox, Guido De Prins, Guus Dekkers, Koen van Dijken, Camiel Doorenweerd, Maarten Eysker, Frans Groenen, Bert Groothedde, Carel ten Ham, Ico Hoogendoorn, Hans Huisman, Ramon Hulbosch, Maurice Jansen, Klaas Kaag, Trees Kaizer, Maja de Keijzer, Violet Middelma, Tymo Muus (vz.), Grace Nijland, Leo Poot, Miranda van Rijn (gast), John van Roosmalen, Jan Scheffers, Chris Snyers, Gerrit Tuinstra, Zoë Vanstraelen, Remco Vos, Jack Windig (gast), Wolfgang Wittland, Hugo van der Wolf, Paul van Wonderen, Steve Wullaert.

Huishoudelijk gedeelte

1. Opening

De sectie groeit. Er zijn in de afgelopen periode weer vier nieuwe leden bij gekomen. Een warm welkom voor: Theo Bakker (Ruinen), Nico Dekker (Landsmeer), Oscar Franken (Amsterdam) en Dity Jongsma-Kuijpers (Groningen). Helaas moeten we ook melden dat een van de leden is overleden: Willem de Jong uit Leeuwarden overleed op 25 juni 2015, op 92 jarige leeftijd. Cees Gielis heeft zijn lidmaatschap opgezegd, waardoor het totaal aantal leden op dit moment op 89 uitkomt.

2. Bespreking verslag voorjaar 2015

De 36e editie van Franje wordt doorgenomen en zonder opmerkingen wordt het verslag vastgesteld.

3. Bestuursmededelingen intern

Beleving weekendexcursie in Zuid-Limburg juni 2015. De excursie van de twee vlindersecties vond plaats van 19-21 juni in Mechelen en werd georganiseerd door Frans Post. Met een vijftientig tal deelnemers en enigszins gunstige weersomstandigheden werd de excursie door deelnemers in de zaal als positief ervaren. Vooral de Vrakelberg was zonder meer in trek. Op zaterdagavond en de erop volgende nacht zijn we in het veld geweest, sommigen ook nog de zondagochtend. Er was ook een tweede groep nachtvlinderwaarders aanwezig waren die toevallig in hetzelfde gebied inventariseerden: een prachtig gezelschap.

Weekendexcursie 2016. Het bestuur deelde tijdens de vorige bijeenkomst al enige zorgen over het vinden van organisatoren voor de excursie van de vlindersecties. Voor 2016 heeft Dirk de Haan aangeboden iets te willen organiseren in Flevoland, echter is de uitwerking hiervan bijzonder lastig gebleken. Steve Wullaert inventariseert de mogelijkheden om een 'grensoverschrijdende' excursie te organiseren in interessante vlindergebieden zoals de volgende mogelijk gebieden: de Hoge Venen, de Gaume en de

omgeving nabij Voeren en Teuven. Genodigden hebben eerder positief gereageerd op Belgische initiatieven. Steve licht toe dat de Voerstreek nog niet is verkend, het is onbekend hoeveel mensen er terecht kunnen. Waarschijnlijk moeten er zo'n 30 vallen geplaatst kunnen worden voor de Belgische en Nederlandse kandidaten gezamenlijk. Hij wil het gebied daarom eerst zelf inventariseren op bereikbaarheid en mogelijkheden voor lampen en overnachten. Mogelijk dat er ook nog andere gebieden in België in aanmerking komen. Wordt vervolgd.

Determinatiedag. Dat er behoefte bestaat aan een determinatiedag is duidelijk, minder duidelijk is hoe we deze het beste kunnen invullen. Er gaan stemmen op voor een algemene dag, waarbij iedereen met foto's en/of opgeprikte vlinders aan kan komen, maar er bestaat ook voorkeur voor meer informatie over het determineren van bepaalde groepen, zoals bladrollers (Tortricidae). Ook het waar en wanneer vraagt nog wat onderzoekwerk. De Schaapskooi biedt faciliteiten, inclusief een beamer en microscopen, Naturalis is eventueel als alternatief mogelijk. Deskundigen die graag hun kennis willen delen worden verzocht zich te melden. Steve Wullaert meldt dat België een kistjesdag kent, maar dat deze ook niet ideaal is omdat er vaak te weinig specialisten zijn. De Vlinderstichting kent ook fotodeterminatiedagen en Ter Haar heeft 19 maart gekozen als determinatiedag. Hopelijk krijgt dit onderwerp binnen onze sectie ook aandacht. Initiatieven vanuit de leden zijn zeer welkom en zullen door het bestuur worden ondersteund.

Marktplaats voor boeken en materiaal: een vervolg. De bibliothecaris van de NEV, Oscar Vorst, heeft laten weten mee te willen denken over de vraag van het bestuur om dubbele boeken van de bibliotheek van de NEV (sinds november 2014 in Naturalis gevestigd) onder belangstellenden te verspreiden zodat deze niet direct in handen komen van prijzige antiquariaten. In het verleden werden kostbare werken bij het stoppen van een hobby of bij overlijden overgedragen aan de NEV en voor een kleine prijs doorverkocht aan leden. Dit systeem is veranderd: 1) de NEV neemt nog steeds legaten en giften aan en ontbrekende titels worden nog opgenomen in de bibliotheek; 2) het NEV bestuur is belangstellend voor een markt en/of veiling voor leden afhankelijk van de voorraad, en in de tweede instantie kunnen boeken aan de relevante secties worden doorgespeeld. De praktische uitwerking hiervan wordt binnen het bestuur van de NEV verder besproken.

Profilering van de sectie. Op 7 maart j.l. heeft de sectie, vertegenwoordigd door Tymo, Remco en Violet, zich kunnen profileren op de kraampjesmarkt van de Landelijke Vlinderdag van de Vlinderstichting. Het bestuur heeft voor een kleine prijs een groot aantal flyers kunnen verspreiden en leden kunnen gratis een stapeltje meenemen om deze in eigen kring uit te delen. Er zijn nog flyers over, leden kunnen deze meenemen om ook in persoonlijke kring de sectie bekend te maken.

Data bijeenkomsten 2016: 2 april en 5 november.

4. Bestuursmededelingen extern

Felicities aan de Friese collega's! Het bestuur feliciteert de Vlinderwerkgroep Friesland die op 15 november haar dertig jarig jubileum viert. De werkgroep maakt deel uit van de Nederlandse Entomologische Vereniging afdeling Noord en heeft gezorgd voor zeer goede activiteiten op het gebied van vlinders in de provincie Friesland. Sinds de jaren negentig is de belangstelling voor micro's in het bijzonder toegenomen, wat indirect ook geleid heeft tot mooie bijdragen aan de Snellen bijeenkomsten. Gerrit Tuinstra is hier een mooi voorbeeld van. Hij ontvangt als aanwezige een presentje van de sectie voor het werkgroepbestuur. Gerrit neemt het namens het bestuur in ontvangst!

Validatie van micro's voor de NDFF. Het aantal waarnemers van microvlinders is in de loop der jaren explosief toegenomen, onder meer dankzij de komst van diverse websites en boeken zoals de Nederlandse namen (2009) en Waarneming.nl. Alleen al Waarneming.nl is verantwoordelijk voor 1.404.966 records (stand op 8.x.2015) en daar komen nog de data van Telmee.nl bij. Uiteindelijk komt dit –afhankelijk van de aangesloten PGO's ("Particuliere Gegevensbeherende Organisatie") – terecht bij de Werkgroep VlinderFaunistiek (WVF) in de database NOCTUA, bij Stichting Tinea en bij de overkoepelende Nationale Database Flora & Fauna (NDFF). Om te zorgen dat deze data ook daadwerkelijk waardevol zijn, is het essentieel om waarnemingen te valideren. Dit gebeurt deels handmatig, deels automatisch. Willem Ellis is als beheerder van NOCTUA in de afgelopen jaren aan de slag gegaan met het ontwikkelen van geavanceerde filters en vanuit Waarneming.nl en de NDFF bestaat het idee om dit voor autovalidatie toe te passen op micro's. Dit systeem is gebaseerd op referentiedata en diverse parameters (o.a. enigszins cliché kennisregels gebaseerd op verspreiding en fenologie). Voor algemene soorten zoals een muntvlindertje (*Pyrausta aurata*) en appelbladroller (*Archips podana*) is zoiets al goed inzetbaar. Op 2 oktober j.l. vond hierover een vruchtbaar overleg plaats met genodigden van alle betrokken partijen (Sectie Snellen, De Vlinderstichting en Waarneming.nl) en het ziet er naar uit dat een samenwerking van de grond begint te komen waar leden in de toekomst vaker iets van zullen horen.

Vrijwilligerswerk in de collectie van Naturalis. De samenvoeging van de voormalige Amsterdamse (ex-ZMA) collectie met de Leidse collectie heeft geleid tot veel werk. Het museum is daarom op zoek naar vrijwilligers die in het kader van de herinrichting van de collecties mee kunnen helpen in de collectietoren. De oproep is ook terug te lezen op de website van de NEV en op de laatste pagina van het oktobernummer van *Entomologische Berichten*. Er is een groot scala aan klussen, sommige daarvan kunnen in een paar dagen afgerond worden terwijl voor andere klussen (veel) meer tijd nodig is. Voor een aantal klussen is geen speciale kennis vereist, voor andere juist wel. Voorbeelden zijn het etiketteren van laden, het invoegen van nieuw binnengekomen materiaal of het meehelpen met over-prikken van de collecties. Maja de Keijzer is één van deze vrijwilligers die al veel werk verzet heeft. Maja legt uit dat één van de belangrijkste klussen het overzetten van vlinders vanuit de laden van het Zoologisch Museum van

Amsterdam naar het nieuwe formaat is. Iedereen met tijd is welkom bij Rob de Vos. Door het zien van veel beesten is het altijd leerzaam.

Exotenaspoorten.

Vanuit de overheid bestaat de wens om informatie over exoten digitaal beschikbaar te maken. Dit wordt gedaan in de vorm van een “Exotenaspoort” die voor 27 soorten macro’s en micro’s al door Tymo Muus werd samengesteld en publiekelijk raadpleegbaar is op het Nederlandse Soortenregister. De informatie zal mogelijk ook bij meer soorten verschijnen. De tekst is als volgt opgebouwd:

- Exotenstatus;
- Frequentie;
- Invasiviteit;
- Jaar van introductie en eerste melding;
- Verspreiding in Nederland (per provincie);
- Type en wijze van introductie;
- Impact;
- Habitats;
- Natuurlijke verspreiding.

Link: www.nederlandsesoorten.nl/content/exotenaspoort.

SEL congres 2015 in Dresden.

Het SEL-congres van de Societas Europaea Lepidopterologica is net achter de rug en was een groot succes. Een aantal leden van de sectie Snellen was aanwezig waaronder Camiel Dooreweerd en Hugo van der Wolf. Het Snellen-lid Erik van Nieukerken is zelfs verkozen tot voorzitter! Inhoudelijk was er veel nieuws op vlindergebied. Zo wordt de systematiek steeds stabiel en er ontstaat nu veel aandacht voor fossielen om de evolutie in de tijd te kunnen plaatsen. Het was een gemoedelijk en gezellig congres dat een ideale plek is om wereldspecialisten te ontmoeten en veel te leren in een korte tijd. De volgende editie zal in Kroatië zijn, in 2017.

Faunistische mededelingen

Koen van Dijken - Een schijnbaar nieuwe *Phyllonorycter* voor Nederland uit het Beijumerbos.

Op 31.viii.2015 vond ik op de stam van een ratelpopulier (*Populus tremula*) in het Beijumerbos bij Groningen een imago van een voor mij onbekende *Phyllonorycter*-soort. Ik heb hem ter plekke gefotografeerd en daarna meegenomen om thuis het genitaal te bekijken. Ik was eerst in de veronderstelling dat het een exemplaar van *P. pastorella* (Zeller) betrof, die ook op populieren zit. Het mannelijk genitaal leek echter veel meer op dat van *P. apparella* (Herrich-Schäffer). *P. pastorella*, *P. sagitella* (Bjerkander) en *P. apparella* zijn soorten die in uiterlijk vrij veel op elkaar lijken en die alle drie op Ratelpopulier voorkomen, maar daarnaast ook op wilgen (*Salix*). *P. apparella* heeft een tijdje op de Nederlandse lijst van microvlinders gestaan maar is er weer van verwijderd omdat het uitsluitend ging om waarnemingen van mijnen, die lastig te onderscheiden zijn

van die van *P. sagitella*. Poppen zijn daarbij onontbeerlijk. Toevallig zijn er in de winter van 2014 op 2015 een aantal exemplaren gevangen in een kelder in Zeeland waar het ook om *P. apparella* lijkt te gaan. Deze vlinders zijn verzameld en worden momenteel genitaal onderzocht. *P. apparella* komt voor in vrijwel geheel Europa (ook in Scandinavië) en is in 2015 voor het eerst vastgesteld in het Verenigd Koninkrijk op de Shetland-eilanden. In het najaar van 2015 is er door verschillende mensen op diverse plekken in noord Nederland intensief gezocht naar mijnen van *P. apparella* op ratel-populieren maar deze zijn niet gevonden, daarentegen werd *P. sagitella* wel gevonden. *P. apparella* zou echter ook op wilgen voorkomen maar deze kennis kwam te laat voor het seizoen van 2015 (Zie: <http://www.gracillariidae.net/species/show/2129>).

Paul van Wonderen - Film van het paringsgedrag van *Cosmopterix zieglerella*, de hoprachtmot

Op 14.vii.2014 filmde ik in Hilversum het paringsgedrag van de hoprachtmot, *Cosmopterix zieglerella* (Hübner). Op de beelden is te zien hoe er bepaalde 'dansjes' worden opgevoerd op de bladeren van de hop (*Humulus lupulus*). Wat deze bewegingen voor functie hebben in het liefdesspel is mij niet duidelijk.

Hoe ziet dit alles er uit? Op een hopblad loopt een hoprachtmot kleine cirkeltjes en lijkt ondertussen het hele blad af te speuren met zijn antennes. Na een driftige dans kan het zijn dat er een exemplaar van de andere sekse op het blad naast je land. De motjes rennen bij contact, kort en extra snel achter elkaar aan om vervolgens zich aan elkaar vast te koppelen. Vervolgens begeven ze zich naar de rust van de onderkant van het blad. Er zijn namelijk genoeg andere spelers boven op het blad die er tussen proberen te komen. Dit jaar ga ik proberen iets meer te filmen en een completer beeld te krijgen van dit wonderlijke schouwspel

John van Roosmalen - Enkele anekdotische en faunistische mededelingen uit het Noordhollands Duinreservaat

Als eerste foto voor mijn presentatie en tevens als achtergrond voor de slides heb ik dit jaar gekozen voor *Epinotia maculana* (Fabricius), de populierenoogbladroller. De donkere kleur van de vlinder op de donkere achtergrond speelde een rol bij deze keuze maar ook dat het een vrij zeldzame soort is, typisch voor het Noordhollands Duinreservaat (NHD). We vingen zeven exemplaren op licht op 6.x.2015, slechts enkele dagen voor de Snellen-bijeenkomst. Het is een soort van ratelpopulier (*Populus tremula*), waarvan landelijk weinig waarnemingen gemeld worden.

Enkele anekdotische mededelingen. De eerste betreft het duo *Ocnerostoma friesei* Svensson, wit naaldkwastje en *Ocnerostoma piniariella* Zeller, grijs naaldkwastje en heeft met name betrekking op hun Nederlandse namen. Op 8.v. 2015 hadden we op licht enkele naaldkwastjes met een donkergrijs uiterlijk. Een zoektocht in de literatuur bracht me bij een artikel van Koster (1990). Hieruit bleek dat het grijze naaldkwastje een onwaarschijnlijke waarneming was, zowel qua locatie, maar vooral qua vliegtijd. Nadere bestudering van de uiterlijke kenmerken leert dat vooral de kleur van de antennes

geschied is om beide soorten op uiterlijk uit elkaar te halen. Dit wordt ook door Sjaak Koster beschreven in hetzelfde artikel waarin meer nuances worden aangebracht over met name de de kleur van de vleugels (zie Tabel 1). Echter, *O. friesei*, het wit naaldkwastje heeft donkergrijze antennes en *O. piniariella* het grijs naaldkwastje, heeft witte antennes. Hier is naar mijn mening sprake van ongelukkig gekozen Nederlandse namen, waarvoor het goed zou zijn om met alternatieven op de proppen te komen. De door mij waargenomen dieren betreffen derhalve wit naaldkwastje *Ocnerostoma friesei*.

Tabel 1. Uiterlijke kenmerken van wit naaldkwastje *Ocnerostoma friesei* en grijs naaldkwastje *Ocnerostoma piniariella* (Koster, 1990).

Koster*	wit naaldkwastje <i>Ocnerostoma friesei</i>	grijs naaldkwastje <i>Ocnerostoma piniariella</i>
Voorvleugel	♂ lichtgrijs ♀ wit	♂ lichtgrijs ♀ wit
Antenne	Donkergrijs	wit
Vliegperiode	10/4 – 18/5 29/7 – 31/8	1/6 – 26/8

De tweede anekdotische mededeling betreft *Coleophora serpylletorum* Hering, de zeldzame smallijnige tijmkokermot. Hans Huisman moet op de voorjaarsbijeenkomst van de Sectie Snellen eerder weg en drukt mij bij het verlaten van de zaal een briefje in de hand met de mededeling dat het een nakomende waarneming betreft van de Snellen- en Ter Haar excursie van 2013 uit het Noordhollands Duinreservaat (NHD). Thuis gekomen ga ik op zoek naar wat er over deze soort bekend is. Het is een (zeer) zeldzame soort, met slechts enkele waarnemingen in de Noord- en Zuid-Hollandse duinen en zoals de naam al aangeeft tijm (*Thymus*) als waardplant. Ik geef netjes de waarneming door aan de organisatoren van de excursie Dick en Mathilde Groenendijk en Luc Knijnsberg. Maar ook bij mij ging een lichtje branden: ik had nog een ongedetermineerde kokermot staan van 7.vii.2014, ongeveer één jaar na de waarneming van Hans Huisman en nagenoeg van dezelfde locatie én we hadden die avond meerdere (zeldzame) soorten van tijm op licht: zes exemplaren van *Merrifieldia leucodactyla* (Denis & Schiffermüller), tijmvedermot; vier exemplaren van *Scrobipalpa artemisiella* (Treitschke), het fijnzandvleugeltje en één exemplaar van *Pyrausta ostrinalis* (Hübner), de duinmuntvlinder. En ja hoor: de vlinder lijkt sprekend op *Coleophora serpylletorum*. Een mailtje naar Hugo van der Wolf brengt de bevestiging, het is hem. Deze soort kokermot blijkt op uiterlijk gedetermineerd te kunnen worden, een mooie meevaller. Daarmee is het verhaal nog niet ten einde. Nu we weten dat de soort voortkomt in het NHD is het gericht zoeken naar kokers een interessante onderneming. Mij is het nog niet gelukt, maar Luc Knijnsberg, Arnold Wijker en Sandra Lamberts weten in juni 2015 wel de kokers te vinden, een mooie bevestiging dat deze soort zich in het NHD voortplant en die bovendien een nieuw uurhok voor deze soort oplevert.

De laatste anekdotische mededeling betreft *Phyllonorycter hilarella* (Zetterstedt), de gebandeerde wilgenvouwmot, een zeldzame vlinder met maar weinig stippen op de kaart

en zeer weinig tot geen recente waarnemingen. Er ging een kleine geschiedenis aan vooraf, voordat het tot deze determinatie kwam. Op 7.vi.2014 kwam een niet meer zo verse vouwmot op licht in de het duin nabij Bergen (Noord Holland). Qua type tekening kwam deze in de buurt van berkenvouwmot *P. ulmifoliella* (Hübner). Ondanks het sleetse karakter was toch duidelijk dat het niet om deze soort kon gaan, omdat de witte wortelstreep van de vleugeltekening op de tegulae afhoog richting kop en niet richting voorvleugelvoorrand. Op de voorjaarsbijeenkomst heb ik het dier meegegeven aan Camiel Doorenweerd die na genitaalonderzoek en DNA barcode-analyse determineerde als *P. hilarella*, de gebandeerde wilgenvouwmot! Behalve een bijzondere waarneming leverde dit ook een nieuwe soort op voor de DNA barcode database.

Enkele faunistische mededelingen van afgelopen jaar.

Op 8.v.2015 kwam *Pammene obscurana* (Stephens), de grijze dwergbladroller op licht in de duinen nabij Bergen. Deze is nieuw voor het NHD in de waarneming.nl database.

Op 5.vi.2015 kwam *Pseudohermenias abietana* (Fabricius), de sparranbladroller, op licht nabij een stuk bos bij Castricum dat rijk is aan naaldbomen. Landelijk is dit geen zeldzame soort maar voor ons was hij nieuw voor het NHD. Nieuw was ook diezelfde avond *Nematopogon robertella* (Clerck), de naaldboslangsprietmot. Deze was al wel bekend van de iets noordelijker gelegen Schoorlse duinen.

27.vi.2015 kon ik *Cydia inquinatana* (Hübner), de esdoornbladroller, optekenen als nieuw voor het NHD. Dit is een soort die de laatste jaren van het zuiden uit oprukt over Nederland. Dit was een veldwaarneming nabij Castricum.

Op 2.viii.2015 kwam de voor mij meest bijzondere waarneming van het afgelopen jaar op licht: *Digitivalva pulicariae* (Klimesch), de heelblaadjesmineermot (fig. 4). Deze behoort tot een lastig te determineren soortengroep, ondermeer omdat er maar weinig vergelijkingsmateriaal voorhanden is. Mijn vermoeden dat het om deze soort ging kon bevestigd worden door Tymo Muus. Van deze soort waren tot nog toe slechts enkele waarnemingen bekend uit Zuid-Limburg.

Ook op 2.viii.2015 kwam *Chionodes fumatella* (Douglas), de witschubbege palpmot, op licht. Er stond al een stip op de kaart in het NHD maar vaak wordt deze soort niet gezien, ook landelijk niet.

Op 11.viii.2015 zat er plots *Crociosema plebejana* Zeller, de wereldbladroller op het laken in het infiltratiegebied nabij Castricum (fig. 1). In Nederland is dit een zeer zeldzame soort die voor zover bekend nieuw is voor het NHD.

Op 22.viii.2015 leverde de keuze van het biotoop twee nieuwe soorten voor het NHD op met brem (*Cytisus scoparius*) als waardplant. In de noordwesthoek van het NHD stonden we met een van de twee lakens dicht bij de brem en met ons licht trokken we *Trifurcula immundella* (Zeller), gewone drievorkmot en enkele exemplaren van *Mirificarma mulinella* (Zeller), bremkwastje, aan.

Twee waarnemingen van zeldzame soorten uit de hoek van de platlijfjes die nog bevestiging zouden kunnen gebruiken door morfologisch genitaalonderzoek of moleculair DNA barcode onderzoek waren op 3.vii.2015 *Depressaria pulcherrimella* Stainton, klein platlijfje en op 6.viii.2015 *Depressaria douglasella* Stainton, het bont platlijfje, beide op licht tussen Egmond en Castricum.

De presentatie werd afgesloten met een fraaie foto van *Bryotropha umbrosella* (Zeller) variabele mospalpmot, van 5.vi.2015 op licht. Dit is een duinsoort en een vertegenwoordiger van een moeilijk te determineren groepje, althans op lepiforum.de werd de soort nog niet afgebeeld.

Links naar de aangehaalde waarnemingen:

Epinotia maculana <http://waarneming.nl/waarneming/view/109216845>
Ocnerostoma friesei, <http://waarneming.nl/waarneming/view/102160223>
Coleophora serpylletorum, <http://waarneming.nl/waarneming/view/86147869>
Merrifieldia leucodactyla, <http://waarneming.nl/waarneming/view/86142968>
Scrobipalpa artemisiella, <http://waarneming.nl/waarneming/view/86149524>
Pyrausta ostrinalis, <http://waarneming.nl/waarneming/view/86143150>
Phyllonorycter hilarella, <http://waarneming.nl/waarneming/view/85499375>
Pammene obscurana, <http://waarneming.nl/waarneming/view/101947223>
Pseudohermenias abietana, <http://waarneming.nl/waarneming/view/103095022>
Nematopogon robertella, <http://waarneming.nl/waarneming/view/103095027>
Cydia inquinatana, <http://waarneming.nl/waarneming/view/103791321>
Digitivalva pulicaria. <http://waarneming.nl/waarneming/view/105046852>
Chionodes fumatella, <http://waarneming.nl/waarneming/view/105114539>
Crociosema plebejana, <http://waarneming.nl/waarneming/view/105363737>
Trifurcula immundella, <http://waarneming.nl/waarneming/view/105678525>
Mirificarma mulinella, <http://waarneming.nl/waarneming/view/105678553>
Depressaria pulcherrimella, <http://waarneming.nl/waarneming/view/104050246>
Depressaria douglasella, <http://waarneming.nl/waarneming/view/105185500>
Bryotropha umbrosella, <http://waarneming.nl/waarneming/view/103169673>

Literatuur:

Koster JC., 1990. Het geslacht *Ocnerostoma* in Nederland (Lepidoptera: Yponomeuti-dae), Entomologische Berichten, 50: 149-153, 1990.

Gerrit Tuinstra - Interessante micro's in 2015

Het afgelopen seizoen heb ik me met name gericht op de inventarisatie van nachtvlinders in het Lauwersmeergebied. Slechts een paar keer ben ik naar andere gebieden geweest. In het onderzoek in het Lauwersmeergebied worden alle nachtvlinders betrokken, dus zowel de macro's als de micro's. Met uitzondering van de laatste soort in mijn presentatie van vandaag, zijn alle soorten die ik laat zien in het Lauwersmeergebied waargenomen. Sommige zijn nieuw voor het gebied, andere soorten zijn landelijk bekeken bijzonder. Een aantal soorten heb ik persoonlijk nooit eerder gezien.

Als eerste *Galleria mellonella* (Linnaeus) de grote wasmot, landelijk bekeken niet een heel zeldzame soort, maar zelf heb ik deze 'grote micro' nooit eerder gezien. Op 6.viii.2015 ving ik één exemplaar op licht, aan de rand van het dorp Lauwersoog.

Ook een forse en fraaie micro is *Sitochroa palealis* (Denis & Schiffermüller), de bruidsmot. In het Lauwersmeergebied slechts één keer eerder waargenomen, maar in

2015 met maar liefst veertien exemplaren op vijf verschillende data, alle in augustus op verschillende plekken in het gebied. De volgende dia toont een van de plekken waar de soort gevonden werd, een bloemrijk grasland met veel wilde peen (*Daucus carota*), de voedselplant.

Op 4.vii.2015 werden twee exemplaren van de donkere *Salebriopsis albicilla* (Herrich-Schäffer), de geelkoplichtmot, waargenomen. Deze soort is in Nederland beslist niet algemeen. Vanuit de zaal komt de vraag van Hans Huisman of er in het gebied linde (*Tilia* sp.) staat en mijn antwoord is dat mij slechts één plek bekend is: in het dorp Lauwersoog op afstand van de vindplaats van waar een enkele forse linde staat.

S. albicilla is een donker gekleurde vlinder die wat lijkt op de volgende soort die ik laat zien, *Eccopisa effractella* Zeller, de geelpalpmot maar *S. albicilla* is duidelijk groter dan deze en bij *S. albicilla* zijn niet alleen de palpen geel zoals ook bij *E. effractella*, maar de bovenzijde van de kop is ook geel. *E. effractella*, waarvan op 11.vii.2015 één exemplaar op licht gevangen werd op een plek langs een loofbos en is ook getoond. Deze soort is wat in opmars, maar wordt in het noorden van het land nog maar weinig waargenomen.

Dat laatste geldt ook voor *Catoptria verellus* (Zincken) de zwartbruine vlakjesmot. Zelf heb ik deze soort nog nooit in het noorden van Nederland gezien en vreemd genoeg nu in 2015 maar liefst acht exemplaren op drie verschillende data, 11.vii, 16.vii en 14.viii in het Lauwersmeergebied. Opvallend genoeg hebben Stieneke Bontsema en Dity Jongasma zowel *C. verellus* als *S. albicilla* ook in noordoost Groningen (provincie) gevangen!

Vorig najaar heb ik tijdens de Snellen-vergadering een exemplaar van de vedermot *Crombrughia distans* (Zeller), de streepzaadvedermot (fig. 3), getoond. Dat exemplaar werd toen gevangen op een bloemrijke plek in een fraai grasland. Dit jaar ben ik op dezelfde locatie gaan zoeken en op 16.vii.2005 werd een rups uit een vegetatie met klein streepzaad (*Crepis capillaris*) – een van de voedselplanten – gesleept. Een foto van de rups werd door Cees Gielis bekeken en de determinatie van *C. distans* werd door hem bevestigd. De rups werd uitgekweekt en op 2.viii verscheen de vlinder. Op 3.viii werden op dezelfde plek nog eens vier adulten waargenomen op de vindplaats.

Op 10.viii.2015 werd een enkel exemplaar van *Caryocolum alsinella* (Zeller), de gewone kustmot gevangen in een schrale wegberm. Diverse soorten hoornbloem (*Cerastium* spp.) zijn de voedselplanten van deze kleine vlinder, die niet eerder in het gebied waargenomen werd. Dit in tegenstelling tot de ongeveer even grote *C. marmoreum* (Haworth), de oranje kustmot, die in het gebied op verschillende locaties gezien is.

Een verrassende vangst werd gedaan op 21.viii.2015, toen op het laken een exemplaar van *Tebenna micalis* (Mann), het zilverogje verscheen (fig. 4)! Voor zover bekend is dit het derde of vierde exemplaar van Nederland. De website waarneming.nl vermeldt de eerste Nederlandse vangst, gedaan op 3.ix.2011 te Schoorl. Een tweede exemplaar werd gevangen op 9.vi.2014 te Hilversum. Op exact dezelfde datum als mijn exemplaar werd ook één exemplaar gezien te Oostkapelle en waarneming.nl vermeldt nog eens twee waarnemingen van *T. micalis* te Venray, op 22 en 30.viii.2015. Alle meldingen zijn voorzien van foto! De voedselplant van *T. micalis* is heeblaadjes (*Pulicaria dysenterica*).

Een foto werd getoond van een van de vele plekken in het Lauwersmeergebied waar deze plant groeit (fig. 4).

Op 10.viii.2015 werd een exemplaar van de fraaie en landelijk beslist niet algemene bladroller *Cymolomia hartigiana* (Saxesen), de levervlekbladroller op licht gevangen. De rups leeft op verschillende soorten spar (*Abies* en *Picea*), die niet algemeen zijn in het Lauwersmeergebied. Een andere soort van naaldhout is *Zeiraphera ratzeburgiana* (Saxesen), de naaldboombladroller. Op 11.vii.2015 werden maar liefst 14 vlinders op licht gevangen langs een bosrand met den (*Pinus* spp.) en fijnspar (*Picea abies*). Op exact dezelfde plek ving ik jaren geleden een enkel exemplaar van deze landelijk zeldzame soort.

Ook landelijke een interessante soort is de bladroller *Gibberifera simplana* (Fisher von Röslerstamm), de witte populierenbladroller, een goed herkenbare soort. Eén exemplaar werd op 1.vii.2015 gevangen te Lauwersoog.

Op 6.viii.2015 werd in een wegberm met veel boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare*) een exemplaar van een in eerste instantie onbekende bladroller gevangen. Het bleek te gaan om *Cochylinomorpha straminea* (Haworth) de moerasbladroller. De voedselplant is niet boerenwormkruid maar knoopkruid (*Centaurea jacea*) die ook op de vindplaats groeit, maar in betrekkelijk klein aantal. Op 10, 14 en 21.viii.2015 werden op verschillende plekken in het gebied in totaal zo'n 25 exemplaren van *C. straminea* gezien, met name bij het struinen door de vegetatie. Op enkele van deze plekken staat bijzonder veel knoopkruid. De vindplaatsen zijn in eerdere jaren ook bezocht, maar *C. straminea* werd pas dit jaar voor het eerst aangetroffen.

Op 28.ix.2015 werden aan de Friese kant van het Lauwersmeergebied de mijnen van de in Nederland zeldzame *Parectopa ononidis* (Zeller), de stalkruidmineermot, gevonden op rode klaver (*Trifolium pratense*). Omdat er op rode klaver ook vliegen mineren werden foto's van de mijnen naar Willem Ellis gestuurd, die de determinatie van *P. ononidis* bevestigde.

De laatste soort is *Montescardia tessulatellus* (Zeller), zwamneusje (fig. 2). Ik ving een exemplaar van deze – op *Morphaga choragella* (Denis & Schiffermüller), de elfenbankjesmot, gelijkende – soort op licht op de Vrakelberg (Zuid-Limburg), tijdens de excursie van de secties Snellen en Ter Haar, op 19.vi.2015. De eerste vondst van *M. tessulatellus* in Nederland werd door Tymo Muus besproken op de najaarsvergadering van 2014. Dat exemplaar werd door Wolfgang Wittland gekweekt uit een doolhofzwam afkomstig uit De Meinweg. De soort werd daarna nog twee keer in Nederland gevonden. In België werd de vlinder voor het eerst in 2013 gezien. In Franje 18 staat: “Deze vondsten doen vermoeden dat de soort zich in korte tijd flink richting onze contreien uitbreidt.”

In het vroege voorjaar van 2015 heb ik in de bossen van Beetsterzwaag op een aantal plekken zwammen verzameld en thuis bewaard om te kijken of er vlinders uit gekweekt konden worden. Op een van de plekken in het gebied werden berkenzwammen gevonden met duidelijke vrachtsoren in de vorm van ‘hoopjes’ frass, ‘plakkend’ aan de

paddestoelen. En uit deze zwammen kwamen op 5.v.2015 een aantal exemplaren van *M. tessulatellus* tevoorschijn. Vanaf die dag tot halverwege vii verschenen 50-60 exemplaren uit slechts twee berkenzwammen! De laatste dia toont een viertal foto's; een mannetje en vrouwtje van *M. tessulatellus* (spanwijdte beide 23 mm.) en de enigszins gelijkende *M. choragella* (spanwijdte 22 mm.) en *Triaxomera parasitella* (zwammenmot; spanwijdte 18 mm.).

Trees Kaizer – Interessante vangst tijdens nachtvlinderavond

Op 19 september was ik uitgenodigd om een nachtvlinderavond te begeleiden bij De Ruige Hof, Amsterdam Zuidoost. Daar ving ik een micro die ik ter determinatie mee naar huis had genomen. Eerst heb ik geprobeerd om er fatsoenlijke foto's van te maken. Dat viel niet mee want ook na korte tijd in de vriezer bleek het vlindertje erg levendig. Tenslotte verschuilde het zich onder op de diatafel die ik voor dit doel gebruik en kon ik eindelijk een foto maken. Ik kwam na determinatie met Sterling & Parsons (2012) en raadpleging van www.microlepidoptera.nl uit op *Acleris lorquiniana* (Duponchel), de satijnboogbladroller.

Daarna liet ze liet een filmpje zien van *Pachythelia villosella* (Ochsenheimer), de grote reuzenzakdrager, gefilmd in het westen van Macedonië, juni 2015.

Literatuur

Sterling P & M. Parsons 2012. Field Guide to the Micro moths of Great Britain and Ireland 1-416, British Wildlife Publishing Ltd, Hook, UK.

Hans Huisman – Over enkele micro's van de afgelopen jaren, waaronder mogelijk een nieuwe soort voor ons land

Metalampra italica Baldizzone, de Italiaanse kaneelsikkelmot, is lang geen zeldzaamheid meer in ons land. De soort is nieuw voor ons land gemeld door Arnold Schreurs, uit Limburg in 2005 en 2006 (Seliger & Schreurs, 2013). Het eerste exemplaar in Wezep werd gevangen in 2013 en de eerste uit Ouddorp in 2014. De vlinder is pas in 1977 beschreven door Baldizzone, bleef relatief lang beperkt tot Italië, werd toen gemeld uit Zwitserland en Engeland en wat later uit Duitsland. Er zijn nu al heel verspreid veel vindplaatsen uit ons land gemeld, maar iets minder van de droge zandgronden. De soort lijkt op dit moment algemener dan zijn naaste verwant, de toch vrij schaarse kaneelspikkelmot, *Metalampra cinnamomea* (Zeller). Hans brengt de twee soorten nu vooral ter sprake vanwege de vondsten uit Ouddorp. Daar vangt hij al ruim 25 jaar heel geregeld en hij zag er nog nooit één *Metalampra*-soort. Dat geeft sterk de indruk dat de vlinder daar een nieuwkomer is en niet dat hij door de gelijkenis met *M. cinnamomea* over het hoofd is gezien. Trouwens, in Wezep werd wel af en toe een *M. cinnamomea* gezien, maar daar zat geen *M. italica* tussen. Alles overziende lijkt het hem het meest waarschijnlijk dat *M. italica* een nieuwkomer is die in korte tijd ons land heeft veroverd. De tekst op de website Microlepidoptera is naar zijn smaak wat verwarrend. Is het bekend of er achteraf nog oudere exemplaren van *M. italica* zijn gevonden?

Nu enkele opmerkingen over de groep *Acleris notana* (Donovan) en *A. ferrugana* (Denis & Schiffermüller), de oranje en de lichte boogbladroller. Het is Hans opgevallen dat hij

de laatste tijd weinig *A. notana* meer ziet. Zijn laatste, op genitaalonderzoek gebaseerde vondst stamt uit 1999, zelf heeft hij alleen vangsten uit Wezep, Noord-Brabant en

Fig. 1. Links. *Crocidosema plebejana*, wereld-bladroller, 11.viii.2015, Castricum. Foto: John van Roosmalen.

Fig. 2. Boven en links midden en onder. *Montescardia tessulatellus*, zwamneusje, Beetsterzwaag, 19.vi.2015, uitgekweekt uit de zwammen (foto rechts) en een vlinder met lege poppen (rechtsboven). Foto: Gerrit Tuinstra.

Fig. 3. Rechts. *Crombrugghia distans* (Zeller), de streepzaadvedermot. Dit exemplaar werd gevangen in een bloemrijke plek in een fraai grasland. Op 16.vii.2005 werd een rups uit een vegetatie met klein streepzaad (*Crepis capillaris*) – een van de voedselplanten – gesleept. Foto: Gerrit Tuinstra.

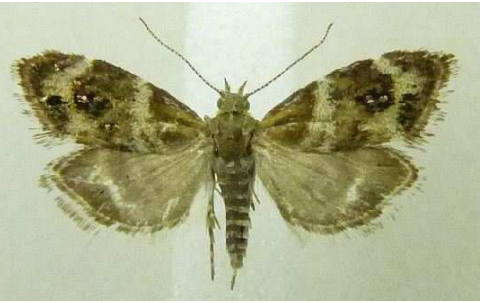

Fig. 4. Boven. Twee soorten gebonden aan *Pulicaria dysenterica*. Linksboven: *Digitivalva pulicariae* in het Noordhollands Duinreservaat Foto: John van Roosmalen. Rechts boven: *Tebenna micalis*, het zilverooje in het Lauwersmeergebied. Foto: Gerrit Tuinstra. Links: een grazige wegrand-vegetatie met Heelblaadjes (*Pulicaria dysenterica*), vindplaats van *T. micalis*. Foto: Gerrit Tuinstra..

Fig. 5. *Dysgonia algira* (Linnaeus), bruine prachtuil. Waarneming op 9.viii.2015 in Drempt. Dit is het vierde exemplaar in Nederland. Habitat: steengroeven en zuidhellingen. Waardplanten: diverse loofbomen en struiken waaronder braam (*Rubus* sp.), wilg (*Salix* sp.) en sleedoorn (*Prunus spinosa*). Foto van een exemplaar uit Frankrijk, Le Planet, Valdeblorre. Foto: Sandra Lamberts.

Fig. 6. Links. *Odonestis pruni* (Linnaeus), kersenspinner: 4.vii.2015, omgeving Baarn. Er zijn slechts enkele waarnemingen uit Nederland bekend. Habitat: bossen, struwelen en boomgaarden. Waardplanten: diverse loofbomen en struiken waaronder *Prunus*-soorten zoals sleedoorn (*P. spinosa*), pruim (*P. domestica*) en zoete kers (*P. avium*). Foto: Remco Vos.

Fig. 7. Links. Siep Sinnema liet een filmpje zien gemaakt in Ebogo in Kameroen in februari van dit jaar. Eén exemplaar van *Papilio zalmoxis* Hewitson, een van de grootste dagvlinders van Kameroen, zit op het strand van een rivier en zuigt met zijn roltong vocht uit de bodem. Omdat hier door de vrouwen uit het dorp ook gewassen wordt, zitten er waarschijnlijk veel mineralen in het zand. Siep kon de vlinder van dichtbij filmen en dan blijkt dat het dier om de drie seconden een forse straal vocht uit het abdomen spuit. Dat ging minutenlang door. Het lijkt erop, dat de vlinder in staat is om in hoog tempo vocht op te zuigen en weer af te scheiden en ondertussen toch stoffen uit de opgezogen vloeistof weet te halen. Foto: Siep Sinnema.

Fig. 8. Links. *Acrionicta strigosa*, moerasbos-uil te Riethoven, een zeer lokaal voorkomende soort. Foto: Lothar Rutten.

Snellen - Financieel jaaroverzicht 2015					
Inkomsten	Begroot	Werkelijk	Uitgaven	Begroot	Werkelijk
Contributies	612	498	Zaalhuur	150	150
Rente		12	Kosten Franje	150	238
Giften		32	(Reis)kosten bestuur	200	140
			Bankkosten	100	115
			Overige kosten	75	56
			Website	20	17
	612	542		695	716
<i>Negatief</i>	<i>83</i>	<i>174</i>			
<i>Expl.res.</i>	695	716		695	716

Beginsaldo Bank 01-01-15	1.879	Eindsaldo Bank 31-12-15	1.712
Beginsaldo Kas 01-01-15	46	Eindsaldo Kas 31-12-15	38
	1.924		1.750
Mutatie liquide middelen	-174		

Snellen - Begroting 2016					
Inkomsten	Begroot	Werkelijk	Uitgaven	Begroot	Werkelijk
	<i>Jaar 2016</i>	<i>Jaar 2015</i>		<i>Jaar 2016</i>	<i>Jaar 2015</i>
Contributies	801	765	Zaalhuur	150	150
Rente		12	Kosten Franje	250	238
Giften		32	(Reis)kosten bestuur	200	140
			Bankkosten	100	115
			Overige kosten	75	56
			Website	20	17
			Resultaat	6	93
	801	809		801	809

Over 2015 zijn er 85 betalende leden = € 765,00

Per 01-01-2016 zijn er 89 betalende leden = € 801,00

Limburg. Het vlieggebied lijkt veel beperkter dan dat van *A. ferrugana*. De twee soorten zijn op het uiterlijk slecht van elkaar te onderscheiden. Het beste kenmerk is een zwart schubbenpuistje op de voorvleugel op de grens van wortel- en middenveld, dat bij *A. ferrugana* vaak duidelijk is en bij *A. notana* ontbreekt of bestaat uit een enkele schub. De grondkleur van de voorvleugel is bij *A. notana* wat donkerder en meer roodbruin, bij *A. ferrugana* lichter en meer geel of geelbruin, maar er is een grote variëteit en een forse overlap. Tenslotte is de achterrand (“termen”) van de voorvleugel bij *A. notana* wat meer gezwaaid, zodat de apex puntiger kan zijn. Helaas is dit in de meeste gevallen nauwelijks te zien. De verschillen in de genitalia van mannetje en vrouwtje zijn echter zeer overtuigend.

Dit jaar ving ik verschillende exemplaren zonder zwarte stip. Bij genitaalonderzoek bleken het echter toch weer *A. ferrugana*'s. Nadere controle in de collectie leerde dat het kenmerk van de zwarte stip hem in de helft van de gevallen in de steek liet. Dit houdt in dat alleen bij aanwezigheid van een duidelijke zwarte schubbenpuist een gefundeerde determinatie op uiterlijk mogelijk is.

Om verder te komen nam hij contact op met Willem Ellis. Die was ook van mening dat beide soorten significant achteruit gaan, *A. notana* het meest. Het bijgeleverde kaartje van de website Microlepidoptera riep bij Hans twijfel op. Zijn al die gegevens juist? Kunnen die wel betrouwbaar zijn? Welk percentage is gebaseerd op genitaalonderzoek? Hij vraagt zich af of de databank niet aan de revisie van dit soort moeilijke taxa toe is. In het algemeen is een goede validatie voor een grote databank natuurlijk van levensbelang. Grondige validatie is een tijdrovend en ondankbaar werk. Toch vindt hij dit specifiek een taak voor de leden van Snellen. Hij roept iedereen op daaraan zijn eigen kleine bijdrage te leveren. In dit speciale geval zou een goede validatie misschien kunnen beginnen met een onderzoekje naar de hoeveelheid genitaalpreparaten die aan de gegevenslevering ten grondslag liggen.

Een groep die ook altijd genitaalonderzoek vergt is het genus *Cnephasia*. Op de Ter Haar- en Snellenexcursie van dit jaar is o.a. gevangen in de Vijlenerbossen. 19.vi.2015 was een koude dag en de vangst op licht, samen met Maja de Keijzer en Carel ten Ham, leverde weinig op. Om toch met iets thuis te komen werden wat gewone vlinders meegenomen. Daar zat een *Cnephasia*-soort tussen die natuurlijk niet op uiterlijk gedetermineerd kon worden. Onlangs werd een genitaalpreparaat gemaakt en dat leverde problemen en dus een verrassing op. Er was niet aan te ontkomen dat het *Cnephasia alticolana* (Herrich-Schäffer) was (Kuznetsov 1978). Dat zou een nieuwe soort voor ons land zijn. De aedeagus is minder dik dan bij de meest verwante soort, *Cnephasia asseclana* (Denis & Schiffmüller), de fijne spikkelbladroller, de valven zijn lang en slank en de sacculus is lang. Er rezen wel bezwaren: één exemplaar en één enkel kenmerk vormen een smalle basis voor de melding van een nieuwe soort. Razovski (2001) noemt *C. alticolana* een voornamelijk submontane soort. De vraag is of Zuid-Limburg daar aan voldoet. Het blijkt dat de lengte van de valven bij *C. asseclana* nogal varieert. Varieert de dikte van de aedeagus ook? Andere bronnen zoals Lepiforum leggen de diagnostische criteria weer iets anders. De reden dat de soort nu al besproken wordt is de mogelijkheid dat andere deelnemers aan de zomerexcursie ook *Cnephasia*'s in het Vijlenerbosch gevangen hebben. Dat zou extra informatie op kunnen leveren. Die uit

2015 van de Vrakelberg leverden geen exemplaren van de *asseclana-alticolana*-groep op. Ook zou het de moeite waard zijn om te weten of anderen ervaring hebben met de variatiebreedte van *C. asseclana*.

Tot slot vertelt Hans dat hij de afgelopen weken rupsen van *Heterogenea asella* (Denis & Schiffermüller), de kleine slakrups, op de onderkant van bladeren van de Amerikaanse eik (*Quercus rubra*) heeft gevonden, het laatst op 6.x., dus misschien loont het om nu nog te zoeken. De rupsen zijn gemakkelijk te vinden, juist op Amerikaanse eik, door de grote bladeren om te draaien.

Literatuur

Kuznetsov VI 1978. Tortricidae (Olethreutidae, Cochylidae) – listovertki [In:] G. S. Medvedev [Ed.] – Opredelitel nasekomykh Evropeyskoi tchasti SSSR,4, Nauka, Leningrad: 193-710. (In Russian).

Razovski J 2001. Die Tortriciden Mitteleuropas. Bratislava, 2001

Seliger R & A. Schreurs 2013. Neue Erkenntnisse zur Verbreitung von *Metalampra italica* Baldizzone, 1977 mit Nachweisen aus unserem Arbeitsgebiet (Lep., Oecophoridae). Melanargia 25: 92-100.

Verslag bijeenkomst sectie Ter Haar op 7 november 2015 te Schoonrewoerd

Hans Groenewoud

Aanwezig

Frits Bink, Stieneke Bontsema, Leo Boon, Maarten Eysker, Maurice Franssen, Ab Goutbeek, Dick Groenendijk, Mathilde Groenendijk, Hans Groenewoud, Harry Groenink, Bert Groothedde, Carel ten Ham, Ties Huigens, Hans Huisman, Alrik Hoven, Maurice Jansen, Dity Jongsema-Kuipers, Trees Kaizer, Maja de Keijzer, Sandra Lamberts, Jippe van de Meulen, Wim Olyslager, Willem Oosterhof, Gerrit Padding, Leo Poot, Lothar Rutten, Jan Scheffers, Siep Sinnema, Jannie Sinnema-Bloemen, Henk Stuurman, Joke Stuurman-Huitema, Gerrit Tuinstra, Ruud Vis.

Afwezig met bericht van verhindering: Gerard Bergsma, Anton Cox, Willem Ellis, Cees Gielis, Abel Jagersma, Charles Naves, Marcel Prick, Andy Saunders, Johan Schipperen, Frans Post, Piet van Son, Eddy Vermandel, Jeroen Voogd, Jaap Zwier.

Opening en notulen

Siep Sinnema heet iedereen welkom. Er zijn geen opmerkingen naar aanleiding van het verslag van de vorige bijeenkomst waarna het verslag wordt vastgesteld. Er zijn wel enkele opmerkingen naar aanleiding van de faunistische mededelingen:

Pag 79 in Franje 36: '*Autographa jota*' moet zijn '*Autographa pulchrina*'.

Pag 97 in Franje 36: Bij de mededeling van Harry Groenink wordt verwezen naar de bijgevoegde foto's van de oostelijke vos en de grote vos. Die zijn echter niet toegevoegd. Men kan ze nu vinden op de website.

Diverse bestuursmededelingen

- Zoals in de vorige bijeenkomst besproken wordt er komend jaar een determinatiedag gehouden, dit jaar voorlopig alleen voor de Ter Haar leden maar het idee is om in de toekomst ook 'anderen' uit te nodigen. De komende determinatiedag wordt gehouden op zaterdag 19 maart in de Schaapskooi.
- Eddy Vermandel zou vandaag aanwezig zijn, maar is wegens ziekte verhinderd. Siep gaat Eddy vragen om dan de voorjaarsbijeenkomst van Ter Haar bij te wonen. In principe komt Eddy om beurten naar de bijeenkomsten van Snellen en Ter Haar, maar als Eddy in het voorjaar naar de bijeenkomst van Snellen zou gaan, zou Ter Haar drie maal achter elkaar worden overgeslagen en dat is toch wel wat veel van het goede.
- Zoals al is rondgemaaid ziet de sectie Snellen geen kans om komend jaar de zomere excursie te organiseren. Siep vraagt de leden of er suggesties zijn van de Ter Haar leden. Er komen diverse ideeën voorbij:
  - a. Dick Groenendijk suggereert om eens te kijken of er een zomere excursie in de Biesbosch georganiseerd kan worden.
  - b. We zouden aan kunnen sluiten bij de 1000 soorten dag.
  - c. Ties Huigens komt met het idee om aan te sluiten bij het vlinderweekend van de Vlinderstichting. Er wordt opgemerkt dat dat misschien iets te gevoelig ligt, want de Vlinderstichting zal het niet prettig vinden als er exemplaren worden meegenomen om te worden geprepareerd.

Naschrift notulist. Op dit moment is de zomere excursie van 2016 helemaal geregeld: De excursie wordt op 24-26 juni gehouden in de Wieden. Op de bijeenkomst van 27 februari zal de excursie besproken worden en volgen nadere details.

- Nieuwe ideeën voor de website. Het idee van Hans om de tekeningen en beschrijvingen van de soorten uit het boek van Dirk ter Haar op de website te zetten, blijkt juridisch toegestaan. 70 jaar na het overlijden van de auteur van een boek vervallen de auteursrechten. Al het materiaal mag dan vrij gebruikt worden, al is een bronvermelding altijd wel zo netjes. Die 70 jaar zijn al lang verstreken, daar Dirk ter Haar stierf in 1905.
- Bestuurswissel. De vergadering stemt in met het voorstel om Henk Stuurman tot nieuwe penningmeester te benoemen. We nemen afscheid van Mathilde Groenendijk, omdat haar termijn van zes jaar (tweemaal drie jaar) erop zit. Siep bedankt Mathilde voor haar voortreffelijke arbeid en we heten Henk hartelijk welkom in zijn nieuwe functie. Zijn eerste financieel verslag staat op p. 28.

Hans Groenewoud - Presentatie Ties Huigens: bijzondere waarnemingen van het afgelopen jaar en de nieuwe tool van Willem Ellis.

Ties laat tijdens een powerpointpresentatie een aantal soorten van het afgelopen jaar zien die nieuw of erg bijzonder zijn voor Nederland. Zie ook de tekst bij figuur 5-6.

Hypena obsitalis (Hübner), dubbelstipsnuituil. Waarneming in de bunkers bij 's-Gravenzande. **Nieuw voor Nederland**. Habitat: ruderaal terreinen en wegbermen. Waardplanten: o.a. groot glaskruid (*Parietaria officinalis*) en brandnetels (*Urtica*).

Petrophora convergata (de Villers). Waarschijnlijk een exoot die meegekomen is met een lavendel plant (*Lavendula*). Dichtst bijzijnde populaties van deze soort vinden we in Zuid-Frankrijk, Italië en Spanje. Habitat: o.a. kalkrijke hellingen. Waardplanten, o.a. tijm (*Thymus*), lavendel en rozemarijn (*Rosmarinus*).

Eublemma purpurina (Denis & Schiffermüller), prachtpurperuiltje. Waarneming in Zeeland, **nieuw voor Nederland**. Habitat: droog grasland, ruderaal terreinen en wegbermen. Waardplanten: o.a. distels (*Cirsium* sp., *Carduus* sp.)

Pieris mannii (Mayer), het scheefbloemwitje is aan een opmars bezig naar het noorden. Zeker een soort om de komende jaren in de gaten te gaan houden. Zie ook <http://www.vlinderstichting.nl/nieuwe-dagvlinder-in-nederland-het-scheefbloemwitje>

Protarchanara brevilinea (Fenn), stippelrietboorder. Gevonden op Texel. Habitat: rietlanden. Waardplant: riet (*Phragmites australis*). Het bleek verder een opvallend goed trekvlinderjaar. Uiteraard zijn de enorme aantallen kolibrieblinders (*Macroglossus stellatarum* (Linnaeus)) al opgevallen, maar verder is er ook een hele serie leuke soorten waargenomen zoals: *Rhodomietria sacraria* (Linnaeus), *Trichoplusia ni* (Hübner), *Heliothis peltigera* (Denis & Schiffermüller), *Hyles livornica* (Esper), *Setina irrorella* (Linnaeus), *Mythimna unipuncta* (Haworth) en *Spodoptera exigua* (Hübner).

Tenslotte wijst Ties nog op een nieuwe tool die op de website van Vlindernet door de werkgroep Vlinderfaunistiek en de Vlinderstichting beschikbaar wordt gesteld, informatie over de vlinderfauna in Nederland in 5x5 km uurhokken. Men kan van de website een zip-file downloaden, waarin 1662 excel bestanden zitten. Elk bestand bevat alle tot dusver waargenomen soorten van de micro- en macrolepidoptera, inclusief wat extra informatie zoals het aantal waarnemers en de talrijkheid van de soorten, van een 5x5 km uurhok. De link is te vinden op de home pagina van Vlindernet.

Als laatste laat Ties een aantal berekeningen van Willem Ellis zien waaruit blijkt dat een aantal wintervlinders het in de vrij warme winter van 2014-2015 relatief slecht hebben gedaan. *Operophtera brumata* (Linnaeus), de kleine wintervlinder, was bijvoorbeeld in het seizoen 2014 – 2015 ongeveer half zo talrijk als gemiddeld gezien over de laatste 30 jaar. Uit de zaal wordt opgemerkt dat dit een natuurlijke fluctuatie kan zijn. Er moet nog worden onderzocht of er de laatste jaren sprake is van een afnemende trend bij de wintervlinders.

Rondvraag

- a. Er is een mail rond gegaan om verse exemplaren van gamma-uilen aan te leveren. Ze zijn bedoeld voor DNA-onderzoek van Todd Gilligan in Amerika.
- b. Volgende bijeenkomst van de sectie Ter Haar is op 27 februari 2016.

Faunistische mededelingen.

Joke Stuurman - Vervolg van de kweek van de purperbeer (*Rhyparia purpurata* (Linnaeus) en *Hadena*).

Tijdens de vorige bijeenkomst kon ik de afloop van de overwinterende laatste rups van de purperbeer (*Rhyparia purpurata* (Linnaeus)) nog niet melden. Na nog een bloem van de witte dovenetel (*Lamium album*) beklommen te hebben, stierf de rups op 15.iv.2015. Daarentegen kwamen in juni 2015 alle poppen van de *Hadena*-kweek uit. In de periode 6-18.vi. kwamen er negen vlinders van *Hadena bicruris* (Hufnagel), de gewone sileneuil, te voorschijn. Zeven poppen lieten nog op zich wachten waarna die in de periode 27.vi. – 15.vii. alsnog uitkwamen. Ik hoopte op *Hadena irregularis* (Hufnagel) maar die zat er niet bij. Alhoewel er twee rupsen waren gevonden op de oorsilene (*Silene otites*), bleek het toch allemaal te gaan om *Hadena albimacula* (Borkhausen), de witvlek sileneuil. Al met al een mooi kweekresultaat. Alle vlinders zijn weer losgelaten op de locatie waar de rupsen werden gevonden.

Ab Goutbeek – Boek over het ‘Eikenhakhout langs de Vecht’.

Al duizenden jaren bepalen eiken het gezicht van het landschap in Oost Nederland. Vanuit Overijsselse landgoederen ontstond de eikenhakhout cultuur. Het eikenhakhout werd eens in de negen jaar gekapt en verwerkt als brandhout of geriefhout. Het poten van eikentelgen, het onderhoud van het hakhoutbos, het kappen, eek Kloppen, bossen en wegen was weerbarstig werk dat werd gedaan door families die van bos naar bos trokken. De eikenschors, het eek, werd in eekmolens verwerkt tot het looimiddel run. In het rijk geïllustreerde boek van Ab wordt de geschiedenis van de eikenhakhoutcultuur uitgebreid beschreven. Het boek is te bestellen via www.matrijs.com.

Goutbeek A 2015. Eikenhakhout langs de Vecht. Ambacht rond Dalfsen in de negentiende eeuw. Uitgave in samenwerking met Historische Kring Dalfsen, 144 blz. € 24,95 (incl. verzendkosten). ISBN: 978-90-5345-490-9.

Lothar Rutten - *Acrionicta strigosa*, moerasbos-uil, in Riethoven

Er zaten 40 gevangen soorten in de Skinnerval die ik in mijn tuin in Riethoven (west van Valkenswaard) opgesteld had staan. Naast *Nola cucullatella* (Linnaeus), het vrij zeldzame klein visstaartje, vond ik op 3.vii.2015 diep weggedoken in een hoekje van de eierdoos, een voor mij onbekende nachtvlinder. Het bleek te gaan om *Acrionicta strigosa* (Denis & Schiffermüller), de moerasbos-uil (fig. 8), een zeer zeldzame en ernstig bedreigde soort (<http://www.vlindernet.nl/vlindersoort.php?vlinderid=724>) die vooral gebonden is aan meidoorn (*Crataegus*). Als ik bij Willem Ellis navraag wat 'zeer zeldzaam' in dit geval betekent, blijkt dat er vanaf 2000 slechts zeven waarnemingen zijn.

Er is in Noord-Brabant merkwaardigerwijze één plek waar de soort met enige regelmaat wordt gevonden en dat is op de Vortumse Berg bij Groeningen. In *Noctua* staan in totaal 69 waarnemingen van *Acrionicta strigosa* (wat volgens Willem echt heel weinig is) en daarvan zijn er 26 uit Groeningen of Vierlingsbeek. De soort is in 2010, 2013 en 2014 ook door Anton Cox & Marcel Prick gevonden. De overige waarnemingen geven geen

helder beeld, de meeste waarnemingen zijn uit Gelderland. Kortom een zeer zeldzame vlinder!

Maurice Franssen - Intimiteiten met *Mesapamea*'s

Maurice Franssen vertelt over het genitaalonderzoek dat hij gedaan heeft aan *Mesapamea*'s. Er komen in Nederland twee soorten voor, *Mesapamea secalis* (Linnaeus), de halmrupsvlinder en *Mesapamea secalella* Remm, het weidehalmuiltje. Beide soorten zijn heel gewoon en, zoals bleek uit dit onderzoek, zowel mannetjes als vrouwtjes komen goed op licht. De soorten lijken erg veel op elkaar waardoor al bekend was dat soms genitaalonderzoek nodig is om ze te kunnen onderscheiden. Dat is erg makkelijk te doen: ze hebben een handig formaat (niet te groot, niet te klein) waardoor de achterlijven goed te hanteren zijn onder een stereomicroscop en er zijn goede foto's beschikbaar op internet (www.dissectiongroup.co.uk) waarop de verschillen duidelijk te zien zijn. Het mannetje van *M. secalis* heeft twee donkere uitsteeksels aan de sacculus, de zgn. clavus, die hoekige doortjes bevat; bij *M. secalella* is de clavus veel lichter van kleur, minder spits en zonder doortjes. Als het genitaal is vrijgeprepareerd is dit zelfs zonder loep te zien. Bij het vrouwtje van *M. secalis* heeft de ductus bursae, als het achterlijf op de rug wordt gelegd met de opening naar boven, een flauwe uitstulping naar rechts waarbij de ductus bursae aan de onderkant links wordt voortgezet. Bij het vrouwtje van *M. secalella* wijst de uitstulping naar links en is veel groter; de ductus bursae wordt aan de rechterkant voortgezet. Maurice heeft vorig jaar de cursus 'genitaalpreparaat maken' bij Cees Gielis gevolgd, waarvoor hij Cees nogmaals hartelijk bedankt en heeft de opgedane kennis gebruikt om al zijn *Mesapamea*'s te onderzoeken. Hierbij is de procedure gevolgd zoals Cees die uitgelegd heeft, met twee uitzonderingen. Allereerst is het achterlijf niet gekookt maar twee dagen bewaard in loog bij kamertemperatuur en vervolgens in een pannetje met water gebracht dat net aan de kook is geweest, waarna het langzaam afgekoeld werd. De hittebehandeling is nodig omdat de schubben anders niet goed loslaten van het achterlijf, maar het "au bain Marie" verhitten is veel veiliger dan de loog aan de kook brengen omdat dat kookvertraging kan geven en spetters hete loog zijn gevaarlijk. Verder kon hij geen verzadigde oplossing van chlorazol black krijgen maar wel een 1%-ige oplossing (www.angleps.com, met dank aan Lothar Rutten) en die voldeed ook goed. Bij het prepareren bleek Maurice niet 21 *Mesapamea*'s te hebben maar 20: er zat nog een exemplaar van *Apamea unanimitis* (Hübner), rietgrasuil, tussen die heel sterk leek op de *Mesapamea*'s maar te onderscheiden is door de donkere maanvormige middenvlek op de achtervleugels, en een zéér afwijkend genitaal. Na het vaststellen van geslacht en soort was het natuurlijk interessant om vast te stellen of er ook aan de hand van de vleugeltekening iets gezegd kan worden over de soort. Voor de mannetjes is dit redelijk te doen: *M. secalis* is vaak contrastrijk, dat wil zeggen dat het veld aan de buitenkant van het middenveld lichter is dan het middenveld zelf. Soms is *M. secalis* contrastarm, maar dan is de grondkleur lichtbruin, terwijl *secalella* donkerbruin is, soms met roodbruine glans, en altijd contrastarm. Hierbij moet wel in de gaten worden gehouden dat er maar een relatief kleine serie onderzocht is: 5 ♂♂ *M. secalis* en 4 ♂♂ *M. secalella*. Bij de vrouwtjes echter zijn er geen duidelijke verschillen te zien! Beide soorten hebben contrastarme en -rijke exemplaren en de grondkleur kan uiteenlopen van

geelbruin tot roodbruin. Maurice heeft ook een prachtig roodbruin-glanzende *M. secalis* vrouwtje in zijn collectie zitten, dus dit is beslist geen onderscheidend kenmerk, in tegenstelling tot wat vaak in de literatuur staat. Als je geen genitaalpreparaat van een *Mesapamea* wil maken dan is het dus verstandig om de waarneming of vangst als dubbelsoort *secalis/secalella* in te voeren.

Gerrit Tuinstra - Interessante macro's in 2015

Een aantal vlinders werden getoond die alle gevangen waren in het afgelopen seizoen in het Lauwersmeergebied.

Te beginnen met de forse uil *Apamea oblonga* (Haworth), de zeeuwse grasworteluil. In eerdere jaren heb ik de soort ook in het gebied gevangen, maar de afgelopen jaren juist niet. Dit jaar werden op 3.viii en 21.viii in totaal vier exemplaren van deze vrij donkere maar toch goed herkenbare uil op licht gevangen.

Op 11.vii.2015 werd een exemplaar van *Sideridis (Heliophobus) reticulata* (Goeze) gevangen, op licht. *S. reticulata* is een zeer fraaie vlinder die wel wat lijkt op de wat algemenere *Naenia typica* (Linnaeus), splinterstreep. Zelf ken ik *S. reticulata* van het zuidoosten van de provincie Friesland, waar de vlinder voorkomt in de 'binnenlandse duinen', bijvoorbeeld nabij Appelscha. De vangst in het Lauwersmeer was de eerste van deze soort in dit gebied.

Op 12 ix 2015 werd de grote uil *Eurois occulta* (Linnaeus), grote bosbesuil, op licht gevangen, tijdens een regenachtige avond. Van deze soort heb ik in het gebied eerder slechts één exemplaar gevangen op smeer.

Eén exemplaar van de veel kleinere *Euxoa cursoria* (Hufnagel), variabele worteluil, werd gevangen op 14.viii.2015. Ook van deze soort werd in het verleden in het Lauwersmeergebied slechts een enkel exemplaar aangetroffen. De groep van de *Euxoa*'s is een lastige; echter de vrij lichte, olijfgroenige vorm van *E. cursoria* is juist goed te onderscheiden van de andere *Euxoa*'s.

Op 20.ix werden twee exemplaren van de najaarsuil *Agrochola lychnidis* (Denis & Schiffermüller), variabele herfstuil, gevangen. Dit is een soort die in het noorden van Nederland niet veel waargenomen wordt en ook voor het Lauwersmeergebied was het een toevoeging aan de lijst.

2015 was een goed trekvlinderjaar. In het hele land werden van diverse soorten trekvlinders exemplaren gezien. Naast een enkel exemplaar van de beervlinder *Lithosia quadra* (Linnaeus), viervlakvlinder, die vorig jaar in groter aantal waargenomen werd, werd dit jaar voor het eerst de trekvlinder *Helicoverpa armigera* (Hübner), katoendaguil, gevangen op licht op 14.viii.

Een andere trekvlinder was een exemplaar van de prachtige *Rhodometra sacraria* (Linnaeus), roodstreepspanner, op licht op 30.viii, op een avond met een behoorlijk harde wind. Een andere spanner die ik vaker gevangen heb in het gebied en ook op de vergadering heb laten zien, is *Lampropteryx suffumata* (Denis & Schiffermüller), fraaie

walstrospanner. Op 10.iv en 24.iv werden in totaal vijf exemplaren op licht gevangen. Dit jaar was het vijfde jaar dat ik de soort in het Lauwersmeergebied heb gezien.

Op 22.v.2015 werd de bloemspanner *Eupithecia plumbeolata* (Haworth), hengeldwergspanner gezien. Het exemplaar werd op een avond opgejaagd uit een bloemrijk grasland met veel ratelaar (*Rhinantus* spp.). Dit is een van de twee voedselplanten van *E. plumbeolata*. De andere voedselplant is hengel (*Melampyrum pratense*). Slechts één keer eerder heb ik een exemplaar van *E. plumbeolata* in het gebied gezien. Op 25.vi.2015 werd tijdens het struinen door een grasland een exemplaar van *Macaria notata* (Linnaeus), klaverblaadje aangetroffen dat geen achtervleugels heeft. Ze ontbreken in het geheel. Het is dus niet zo dat er alleen ‘stompjes’ zitten of dat de achtervleugels niet volledig ontwikkeld zijn. Het exemplaar is onder het binoculair bekeken en er is niets te zien op de gebruikelijk plek van aanhechting aan het borststuk.

Tot slot laat ik een *Oligia* zien, waarbij ik twijfels heb over de soort: wat betreft de tekening zijn er overeenkomsten met *Oligia versicolor* (Borkhausen), bont halmuiltje, maar het exemplaar is juist vrij klein, terwijl *O. versicolor* juist een wat forsere vlinder is dan bijvoorbeeld *O. latruncula* (Denis & Schiffermüller). De zaal geeft geen uitsluitsel over de determinatie.

Harry Groenink - Een aantal bijzondere macro's.

Harry laat vlinders zien die op een uitzondering na, allemaal op licht zijn waargenomen. *Malacosoma castrensis* (Linnaeus), heideringelrups, eerste waarneming voor Zuidloo op licht, 21.vii.2015. *Rhodometra sacraria* (Linnaeus), roodstreepspanner, is dit jaar veel gezien in Nederland en nu ook voor het eerst in Zuidloo, op 30.viii.2015.

Dysstroma citrata (Linnaeus), gehoekte schimmelspanner, Zuidloo, 7.x.2015. Nieuw voor Zuidloo. *Spilosoma urticae* (Esper), sneeuwbeer. Nieuw voor Zuidloo op 28.vi.2015. *Angerona prunaria* (Linnaeus), Oranje iepentakvlinder, Nieuw voor Zuidloo, 4.vii.2015. *Laspeyria flexula* (Denis & Schiffermüller), bruine sikkelluil. Nieuw voor Zuidloo, 21.vii.2015. *Oligia versicolor* (Borkhausen), bont halmuiltje. Nieuw voor Zuidloo, 11-6-2015.

Hemaris fuciformis (Linnaeus), glasvleugelpijlstaart, Nieuw voor Zuidloo, op 1.vi.2015 overdag. *Helicoverpa armigera* (Hübner), katoendaguil, 25.ix.2015.

Agrotis segetum (Denis & Schiffermüller), gewone velduil. Afwijkende vorm met zwarte eindranden aan de voorvleugels op 21.viii.2015. *Lacanobia w-latinum* (Hufnagel), brede w-uil. Afwijkend exemplaar met paarse tint op 15.v.2015.

Mesapamea secalis/secalella, halmrupsvlinder. Zeer donker exemplaar met gelige rand niervlek en zwarte eindrand voorvleugels, ook achtervleugels zeer donker op 5.viii.2015.

Verder op 4.vi.2015 twee exemplaren van *Dysstroma truncata* (Hufnagel), de schimmelspanner, met een gewone vorm en een vorm met bruin-gele achtervleugels vanaf de onderkant gezien. Op andere plaatsen dan Zuidloo werden gevonden: *Horisma tersata/radicaria*, egale bosrankspanner, te Diepenveen, 15.viii.2015. Is voor mij niet op de juiste soort te determineren. *Euxoa obelisca* (Denis & Schiffermüller), zwartvlekwortelluil, Sprengenberg Haarle, 13.viii.2015.

Orthosia opima (Hübner), bandvoorjaarsuil, Sprengenberg Haarle, 16.iv.2015.

Siep Sinnema - Bijzondere waarnemingen in Friesland in 2015 en opvallend gedrag van *Papilio zalmoxis*.

Laspeyria flexula (Denis & Schiffermüller), bruine sikkelluil. Tijdens de vakantie in Zuid-Frankrijk in juni kregen Siep en Jannie regelmatig deze vlinder op het doek. Op de terugweg naar Friesland werd de Ter Haar excursie in Zuid-Limburg bezocht en ook daar verscheen *L. flexula* op het laken op de Vrakelberg. Toen thuis in Hemrik het laken werd opgezet, leek het dan ook de gewoonste zaak van de wereld, dat *L. flexula* zich daar op 3.vii. aandiende. Niets is echter minder waar: tussen 2000 en 2014 is *L. flexula* namelijk helemaal niet in Friesland waargenomen. Op 7.vi.2014 hadden we een exemplaar in het Wijnjeterper Schar. Deze soort lijkt het de laatste jaren beter te doen.

Rhodometra sacraría (Linnaeus), roodstreepspanner. Sinds 1981 hadden we dit trekvlindertje niet meer in Hemrik waargenomen, maar op 3.ix. kwam één exemplaar op licht bij ons thuis in Hemrik. Er zijn in Friesland meer exemplaren gezien dit jaar en ook landelijk is de soort vaak waargenomen.

Photodes minima (Haworth), bochtige smele-uil. Voor ons een nieuwe soort die tussen 1980 en 2000 niet op het vasteland van Friesland is waargenomen maar de laatste jaren vaker wordt gezien in oostelijk Friesland.

Thaumetopoea processionea (Linnaeus), eikenprocessierups. De laatste jaren hadden we al regelmatig mannetjes van deze soort op het laken, maar op 21.viii. verscheen voor het eerst een vrouwtje op het laken in Hemrik. Dat klopt met het feit, dat in Friesland de laatste jaren op diverse plaatsen rupsennesten worden waargenomen.

Helicoverpa armigera (Hübner), katoendaguil. Deze trekvlinder verscheen op 31.viii. overdag in de tuin in Hemrik op koninginnekruid (*Eupatorium cannabinum*).

Dan twee leuke waarnemingen van Andy Saunders in St. Nicolaasga: *Spodoptera exigua* (Hübner), Florida-uil, een zeldzame trekvlinder, waargenomen op 12.ix., voor Friesland een bijzondere waarneming. De andere betreft *Rhyacia simulans* (Hufnagel), bruine grasuil. Dit is een nieuwe soort voor St. Nicolaasga en Andy Saunders had hem in de val op 16.ix. Deze soort vliegt van begin juni tot in oktober in één generatie, maar overzomert op beschutte plekken om in september weer tevoorschijn te komen.

Tenslotte laat Siep een filmpje zien, gemaakt in Ebogo in Kameroen in februari van dit jaar. Een exemplaar van *Papilio zalmoxis* Hewitson, (fig. 7), een van de grootste dagvlinders van Kameroen, zit op het strand van een rivier en zuigt met zijn rolltong vocht uit de bodem. Omdat hier door de vrouwen uit het dorp ook gewassen wordt, zitten er waarschijnlijk veel mineralen in het zand. Siep kon de vlinder van dichtbij filmen en dan blijkt dat het dier om de drie seconden een forse straal vocht uit het abdomen spuit. Dat ging minutenlang door. Het lijkt erop, dat de vlinder in staat is om in hoog tempo vocht op te zuigen en weer af te scheiden en ondertussen toch stoffen uit de opgezogen vloeistof weet te halen.

Financieel jaaroverzicht 2015

	Resultaat	Begroot		Resultaat	Begroot
Ontvangsten	€	€	Uitgaven	€	€
Contributies	1.246,50	1.104,00	Zaalhuur Hei & Boeicop	150,00	150,00
			Kosten Franje	237,75	150,00
			Vergaderkosten bestuur	54,00	60,00
			Reiskosten bestuur	193,78	320,00
			Administratiekosten bestuur	6,90	10,00
			Bankkosten	103,15	110,00
			Vooruitontvangen contributies	132,00	
			Onvoorzien uitgaven	0,00	100,00
	1.246,50	1.104,00		877,58	900,00
			Positief exploitatiesaldo	368,92	204,00
	1.246,50	1.104,00		1.246,50	1.104,00

Beginsaldo ING 1 jan 2015	1.619,91	Eindsaldo ING 31 dec. 2015	2.132,73
Beginsaldo kas 01-01-2015	32,90	Eindsaldo kas 31 dec 2015	21,00
Totaal	1.652,81	Totaal	2153,73

Mutatie liquide middelen 500,92

begroting kalenderjaar 2016

	Begroting	Resultaat		Begroting	Resultaat
Inkomsten	2016	<i>2015</i>	Uitgaven	2016	<i>2015</i>
Contributies	1.266	<i>1.115</i>	Zaalhuur	150	<i>150</i>
			Kosten Franje	250	<i>238</i>
			Vergaderkosten bestuur	55	<i>54</i>
			Reiskosten bestuur	250	<i>194</i>
			Administratiekosten	10	<i>7</i>
			Bankkosten	110	<i>103</i>
			Onvoorzien kosten	100	<i>0</i>
			Determinatiedag	75	<i>0</i>
			Positief exploitatiesaldo	266	<i>369</i>
Totaal	1.266	<i>1.115</i>		1.266	<i>1.115</i>

Per 01-01-2016 zijn er 103 betalende leden en 5 betalende huisgenootleden = € 1.266

BIJEENKOMST VAN DE SECTIE SNELLEN

De volgende bijeenkomst van de sectie wordt gehouden op
Zaterdag 2 april 2016

Om 11.00 uur in Natuurcentrum "De Schaapskooi" Overboeicop 15, 4145 NN
Schoonrewoerd. Tel: 0345-641201 website: www.natuurcentrum.nl

AGENDA

10.30 uur	<i>Zaal open</i>
11.00 uur	Opening Verslag vorige vergadering Bestuursmededelingen en rondvraag
12.30 uur	<i>Lunchpauze</i>
13.15 uur	Faunistische mededelingen, eerste deel
14.30 uur	<i>Middagpauze</i>
15.00 uur	Faunistische mededelingen, tweede deel
16.00 uur	Sluiting

De secretaris stelt het op prijs als faunistische mededelingen vooraf worden aangemeld via de website: www.sectiesnellen.nl (homepagina → *Lezing aanmelden*). De mededelingen worden dan in de vooraankondiging van de bijeenkomst meegenomen.

In het natuurcentrum is een bar aanwezig waar u drinken en koeken kunt kopen, in de lunchpauze wordt soep geserveerd. Er worden echter **geen broodjes** aangeboden! U wordt verzocht zelf voor uw lunch zorg te dragen.

Bereikbaarheid openbaar vervoer: zie bijeenkomst Sectie Ter Haar.

Bereikbaarheid met de auto:

Vanaf de A27 vanuit Breda: neem afslag Lexmond. Na 200 meter op rotonde rechts naar Hei- en Boeicop. Na 100 meter rechts naar Hei- en Boeicop. Volg deze weg 5200 meter, door het dorp. (Let op de snelheidsbeperking!!). Aan de rechterzijde is "De Schaapskooi".

Mededeling:

Eddy Vermandel heeft laten weten, na veel wikken en wegen de beslissing te hebben genomen niet meer aanwezig te zijn met zijn entomologische attributen en literatuur.

Het is wel mogelijk om in de dagen rondom een bijeenkomst portovrij spullen toe te zenden. Een ieder kan op internet zien wat er allemaal te koop is en men spaart zo de porto uit. Ieder kan hem bereiken op het vertrouwde adres:

tel: 0114 370 378

e-mail: info@vermandel.com.

Internet: www.vermandel.com

BIJEENKOMST VAN DE SECTIE TER HAAR

De volgende bijeenkomst van de sectie wordt gehouden op
Zaterdag 27 februari 2016

Om 11.00 uur in Natuurcentrum "De Schaapskooi" Overboeicop 15, 4145 NN
Schoonrewoerd. Tel: 0345-641201 website: www.natuurcentrum.nl

AGENDA

- 10.30 uur *Zaal open*
11.00 uur Opening
Verslag vorige vergadering
Bestuursmededelingen, financiën en rondvraag
Ronald Messenmaker (Natuurmonumenten): Informatie over de
Wieden, het excursiegebied voor 2016.
12.30 uur *Lunchpauze*
13.15 uur **Guido Verschoor**: Zes jaar nachtvlindermonitoring in Limburg,
Sandra Lamberts: Bosrankafhankelijke vlinders binnen het NML-
project en daarbuiten,
Frans Post: Verslag van de zomerexcursie van 2015 in Zuid-Limburg.
Faunistische mededelingen
16.00 uur Sluiting

Bereikbaarheid met de auto: zie bijeenkomst sectie Snellen.

Bereikbaarheid met het openbaar vervoer

Vanaf richting Utrecht: neem A2 richting 's-Hertogenbosch. Na verkeersplein
Everdingen, 4500 meter, afslag 12 (Leerdam/Everdingen). Bij de tweede kruising rechts
af: Hei- en Boeicop-Lexmond. Na 1800 meter aan linkerkant is "De Schaapskooi".
Vanaf de A2 's-Hertogenbosch: na verkeersplein Deil doorrijden tot afslag Zijderveld/
Leerdam. Hierna zie boven. Neem buslijn 85 tussen station Leerdam en Utrecht v.v., stap
uit bij de halte op de kruising naar Hei- en Boeicop en bel de Schaapskooi, tel: 0345 641
201. Vertrek Utrecht-Jaarbeursplein: 01 en 31 min. Over het hele uur en vertrek
Leerdam-station: 25 en 55 minuten over het hele uur.

Mededeling:

Eddy Vermandel heeft laten weten, na veel wikken en wegen de beslissing te hebben
genomen niet meer aanwezig te zijn met zijn entomologische attributen en literatuur.

Het is wel mogelijk om in de dagen rondom een bijeenkomst portovrij spullen toe te
zenden. Een ieder kan op internet zien wat er allemaal te koop is en men spaart zo de
porto uit. Ieder kan hem bereiken op het vertrouwde adres:

tel: 0114 370 378

e-mail: info@vermandel.com.

Internet: www.vermandel.com